

Ants in the Archive

Cataloguing Mogens Otto Nielsen's Mail Art Archive

Abstract in English 2

Abstract in Danish (Resumé) 5

PhD dissertation

Theis Vallø Madsen,

The Department of Aesthetics and Communication,

Aarhus University and KUNSTEN Museum of Modern Art Aalborg.

Ants in the Archive: Abstract

This dissertation concerns the challenges of cataloguing volatile art-works and vast collections. In 2011, KUNSTEN Museum of Modern Art in Denmark acquired Danish artist Mogens Otto Nielsen's (b. 1945) mail art archive with material from approximately 600 artists from the international mail art network. The research question of the dissertation is fairly simple: How can an art museum catalogue mail art archives? The answer, however, entails an extended analysis of the archive material as well digital and curatorial method development. The analysis combines museology, art theories, phenomenology, anthropology, and new media theory with experimental and exploratory work with museums, scholars, programmers, and interactive designers.

In the first half of the dissertation, I analyse the archive material's relation to the mail art network. In the second half, I analyse the material's relation to the museum institution and its organizing principles. In-between chapters, readers follow in the footprint of the researcher and the hands-on work in the archive. The last two chapters suggest two possible strategies towards cataloguing mail art archives. First, the museum should catalogue the material of mail art archives by mapping relations and associations. Second, the cataloguing system should make it possible to re-enact and re-imagine the associative network of the archive. These reactivations, I suggest, should be carried out by digital mapping as well as curatorial re-enactments and re-arrangements of the archive.

Characterizing mail art and its network

Chapters 1-5 concern the archive's relation to the mail art network from the 1960's and onward. All kinds of mediums and materials such as collages, drawings, visual poetry, photos, sound recordings, and small objects were circulating between artists via the common postal system. The mail art pieces tap into several previous and concurrent art practices such as Dada, Fluxus, and Performance Art, technological changes, political, social, and cultural strategies, spirituality, and a newfound interest in networks as a means of exchange and artistic creation.

Chapters 6 and 7 concern the principles behind the exchanges in the network. Research into Nielsen's archive shows that the principles of gift-exchange economy entailed social obligations and unwritten rules that would work against the recurring rubberstamped anti-rules of "no rules, no jury, no return." Yet, excess and the adaptive nature of mail art suggest that the exchanges were based on sharing. In chapter 7, the mail art network is characterized as acts of *impure sharing* that mixes gift exchange logics with principles of sharing. The network was far from power-free or non-hierarchical, but these structures were – via address lists – continuously cir-

cumvented. The numerous address lists in Nielsen's archive are traces of a "database logic," described by Russian media theorist Lev Manovich, that shares principles with today's digital peer-to-peer network in terms of modularity, variability, and transcoding.

Chapters 8-11 study the mail art archive's relation to the museum institution. In chapter 8, Nielsen's *Pocket Museum* is described as a reconfiguration of pre-modern cabinets or curiosity as well as modern museums. The desire to categorize and chart every corner of the world is described by academic texts, protocols, as well as literature. The analysis is supplemented with studies of the principles and procedures of the universal archive by German-Russian philosopher Boris Groys as well as French philosophers Michel Foucault and Jacques Derrida.

Chapter 9 retraces mail art pieces in Nielsen's archive to the Stasi archive. Research in these archives shows the archival logics in operation. In its most absurd form, the neat and detailed forms and reports reveal a clear difference between the archive and the mail art network. However, the fondness for bureaucracy within the network disturbs this image of order on one side and anti-order on the other.

Chapters 10 and 11 describe Nielsen's archive as an "anarchive." German historian Wolfgang Ernst's definition of anarchives points to those counter-archives that mean to circumvent the orders of the archive. However, as Ernst points out, these creative archives are still tied to the logic of the archive. American performance scholar Diana Taylor's notion of repertoires and French historian Pierre Nora's distinction between history and memory sites extend the analysis in order to point the anecdotic, myopic, multiple, volatile and material character of mail art pieces. They have to be enacted and re-enacted for it to be passed-on within a culture or community.

Chapter 12 shifts perspective and considers the mail art archive as an actor-network along the line of French sociologist Bruno Latour. However, this image of networks is counterbalanced by Scottish anthropologist Tim Ingold's notion of the meshwork. In Ingold's phenomenological counter-image, mail art pieces are not merely created and reworked in nodes, but in constant transformation.

Chapters 13 and 14 propose two solutions to the challenge of cataloguing mail art archives. The museum's categories and methods of archiving are hinged on the preservation of fixed and autonomous material, not networks, meshworks, or movements. Yet, the duality of mail art pieces as materials and motion, i.e. materials *in* motion, reveals the restrictions of the museum institution's methods for cataloguing. Drawing on American performance scholar Rebecca Schneider, I characterize mail art pieces in Nielsen's archive as "poses." Archivists can preserve a piece of the entire "dance" or "correspondance," but would need to re-enact the piece by dif-

ferent means. In the case of mail art archives, the cataloguing must attend to the movement of material by reactivating and re-arranging material.

The methods for preserving and exhibiting via re-imagination are illustrated and concretized with the exhibition design for Nielsen's archive. The swarm quality, modularity and viability, and the concept of re-enactments were integrated into a wall installation with modular cases. The digital database and its prototypes, however, would enable users to see a corner of the mail art network structure.

Digital re-enactments

The dissertation presents two digital prototypes from the research project. They are the preliminary results of the method development of digital databases and digital maps.

Prototype one was partly based on the idea of the rhizome and the meshwork. The patterns and curved lines between nodes were created at random within a specific range of numerical values. The recreation of the archive as a digital meshwork was never sufficiently realized. However, the experiment resulted in a functional prototype of visual database.

Prototype two represents Nielsen's archive without lines of connections. In the "Mapping the Archive" project, I collaborated with a small group of digital designers, dramaturges, and professionals from museums of art, cultural heritage, and natural history. The material was re-imagined as clusters of small "microbes" where size and proximity represent relations. In addition, the project experimented with categorizations of colour and emotions. The pieces are attracted to a specific category, sometimes suspended between two or more, thereby re-imagining the vibrating nature of Nielsen's archive.

In shorter intermediating texts between chapters, I describe and reflect upon the practical work in the archives, its movements, and uncertainties. The texts account for a small part of the "Erleben" and "aesthetics of presence," as described by German-American literary scholar Hans Ulrich Gumbrecht, one might experience when cataloguing and consulting these vast collections of volatile art. This wonder is a driving force for the analyses of mail art pieces in-between creative exchange and archival order.

Ants in the Archive: Resumé

Denne afhandling tager udgangspunkt i de udfordringer, som flygtige kunstværker og store samlinger stiller museerne katalogiseringer overfor. KUNSTEN Museum for moderne kunst erhvervede i 2011 den danske kunstner Mogens Otto Nielsens (f. 1945) mail art-arkiv med materiale fra cirka 600 kunstnere fra det internationale mail art-netværk. Afhandlingens forskningsspørgsmål er, modsat svaret, forholdsvis enkelt: Hvordan kan kunstmuseet registrere mail art-arkiver? Svaret på spørgsmålet kræver en længere analyse af arkivmaterialet samt udvikling af nye metoder til registrering og kuratering af materialet. Denne analyse kombinerer museologi, kunstteori, fænomenologi, antropologi og new media studies med flere eksperimenterende udviklingsprojekter i samarbejde med andre museer, forskere, programmører og interaktive designere.

I første halvdel af afhandlingen analyserer jeg arkivmaterialets relation til mail art-netværket. I anden halvdel analyserer jeg materialets forhold til museumsinstitutionen og de organiseringsprincipper, man finder der. Mellem kapitlerne følger læserne i forskerens fodspor i flere, kortere praksis-orienterede tekster om selve arbejdet med arkivet. I afhandlingens to sidste kapitler foreslår jeg to strategier til registrering af mail art-arkiver: For det første skal museet registrere arkivernes genstande ved at kortlægge relationer og associationer. For det andet bør museets registreringssystem muliggøre forskellige måder at rekonstruere og genopføre arkivets associative netværk. Disse ”genaktiveringer,” foreslår jeg, bør udføres med hjælp af digital kortlægning og forskellige kuratoriske strategier, som omrokerer og genopfører mail art-genstandene.

Karakteristik af mail art og dets netværk

Kapitel 1-5 undersøger forholdet mellem Nielsens arkiv og mail art-netværket fra 1960'erne og frem. Forskellige medieformer og materialer såsom collager, tegninger, visuel poesi, fotos, lydoptagelser og små genstande cirkulerede mellem kunstnere via det almindelige postsystem. Man kan spore forskellige kunstneriske praksisser og kulturelle strategier i mail art netværket – for eksempel Dada, Fluxus, performativ kunst, teknologiske, politiske, sociale og kulturelle strategier, en ny interesse for spiritualitet og en opmærksomhed mod netværk som et middel til udveksling og kunstnerisk udvikling.

Kapitel 6 og 7 undersøger udvekslingsprincipperne i mail art-netværket. Min forskning i Nielsens arkiv viser, at principperne for netværkets gave-økonomi medførte en række sociale forpligtelser og uskrevne regler, der synes at stå i modsætning til de ofte gummistemplede ”anti-

regler” såsom ”ingen regler, ingen jury, ingen returnering.” Mail art-genstandenes flygtige og omfangsrige karakter, derimod, tyder på, at mail art-netværket var baseret på deling. I kapitel 7 bliver mail art-netværket derfor karakteriseret som en ”uren” delingsøkonomi, der blander gave-økonomiske logikker med principperne for deling. Netværket havde hierarkiske strukturer, men disse strukturer kunne omgås vha. netværkets adresselister. De mange adresselister i Nielsens arkiv viser også en underliggende ”database-logik” i netværket. Det er denne logik, som danner grundlaget for et sammenfald mellem mail art-netværkets delingsprincipper og nutidens digitale peer-to-peer-netværk. Disse fælles principper bliver karakteriseret vha. den russiske medieteoretiker Lev Manovichs begreber om *modularity*, *variability* og *transcoding*.

I kapitlerne 8-11 undersøger jeg mail art-arkivets forhold til museumsinstitutionen. I kapitel 8 beskriver jeg Nielsens *Pocket Museum* som en omstrukturering af både det førmoderne raritetskabinet og det moderne museum. Denne higen efter at samle, kategorisere og kortlægge hele verden bliver undersøgt vha. både teori, samlingsprotokoller og litteratur. Arkivstudier på baggrund af tekster fra Boris Groys, Michel Foucault og Jacques Derrida udvider analysen.

Kapitel 9 følger sporene fra Nielsens arkiv til Stasi-arkivet i Berlin. Disse undersøgelser viser arkivets logik i sin mest absurde form. Nydelige og detaljerede formularer og rapporter afslører en klar forskel mellem arkivet og mail art-netværket. Men mail art-kunstnernes brug af bureaukratiske metoder forstyrrer forestillingen om bureaukratiets og arkivets orden som modsætninger til kreativitet og anti-orden.

Kapitel 10 og 11 karakteriserer Nielsens arkiv som et "anarchive." Den tyske historiker Wolfgang Ernsts definition af såkaldte anarkiver henviser til de kreative arkiv-konfigurationer, som forsøger at omgå eller kortslutte arkivets orden. Men, som Ernst påpeger, er disse kunstnerarkiver stadig bundet til arkivets orden. Den amerikanske performance-teoretiker Diana Taylors begreb om *the repertoire* og den franske historiker Pierre Noras begreb om erindringssteder eller *lieux de mémoire* bliver draget ind i analysen for at pege på de anekdotiske, mikroskopiske, mangfoldige, flygtige og materielle kvaliteter ved mail art-genstandene. Pointen er, at denne type arkivmateriale må opføres og genopføres for at skabe mening i nye sammenhænge.

Kapitel 12 skifter perspektiv og betragter mail art-arkivet vha. den franske sociolog Bruno Latours actor-network-teori. Latours netværksmodel bliver derefter stillet over den skotske antropolog Tim Ingolds teori om "meshworks." Ved hjælp af Ingolds fænomenologiske fletværksmodel kan vi beskrive mail art som linjer og knuder, som forbinder kunstnere med hinanden.

Kapitel 13 og 14 foreslår to løsninger på den udfordring, som Nielsen's arkiv stiller museet overfor. Museets registreringssystemer og -metoder tager udgangspunkt i afsluttede værker og ikke netværksdele, meshworks eller flygtige værker. Mail art-genstandenes todelte karakter –

som materiale og performance – problematiserer museernes registreringsmetoder. Ved at inddrage den amerikanske performance-teoretiker Rebecca Schneider karakteriserer jeg mail art-genstandene i Nielsens arkiv som genstande, der har indtaget en positur. Mail art-arkivarer kan bevare et stykke af "dansen" eller "korrespondancen," men de må – på forskellige måder – genopføre hele stykket for at se genstanden i sin sammenhæng. Registreringen af mail art-arkiver må derfor forsøge at kortlægge og reaktivere mail art-arkivet som genstande i stadig bevægelse.

Metoderne til at bevare og udstille rekonstruktioner og genopførsler bliver afslutningsvis illustreret og konkretiseres vha. mit udstillingsdesign for Nielsens arkiv. Sværm-metaforen – det modulære og tilpasningsdygtige ved mail art – bliver omsat til et installationsdesign med sommerfuglekasser. I projektets database og prototyper kan brugere til gengæld opleve en digital genopførsel af et hjørne af mail art-netværket.

Digital rekonstruktion

Afhandlingen præsenterer to digitale prototyper fra forskningsprojektet som led i en digital kortlægning af Nielsens arkiv. De viser projektets foreløbige resultater af udviklingsarbejdet med databaser og digitale kort.

Prototype one er delvist baseret på en idé om "rhizomer" og "meshworks." I prototypen bliver mønstre, knuder og buede linjer genereret tilfældigt fra gang til gang. Den digitale genskabelse af arkivet som en fletværkstruktur blev dog ikke tilstrækkeligt udviklet i denne version. Men eksperimentet resulterede ikke desto mindre i en funktionel prototype af en visuel database for registrering af mail art.

Prototype two viser Nielsens arkiv uden forbindelseslinjer. I udviklingsprojektet "Mapping the Archive" samarbejdede jeg med en mindre gruppe af digitale designere, dramaturger og museumsfolk fra kunstmuseer samt kulturhistoriske og naturhistoriske museer. I denne prototype blev materialet visualiseret som klynger af små mikrober, hvor relationerne blev visualiseret vha. størrelser og afstande. Projektet eksperimenterede også med kategoriseringer af farver og følelser. I prototypen bliver de enkelte genstande tiltrukket af en bestemt kategori, spændt ud mellem to eller flere, hvilket peger på tingenes flygtighed.

I kortere, reflekterende tekstpassager beskriver jeg det praktiske arbejde i arkiverne. Teksterne er et forsøg på at omsætte den tysk-amerikanske litteraturforsker Hans Ulrich Gumbrechts teori om nærhedsæstetik og levede erfaringer (Erleben) i min tilgang til arkivet og selve arbejdet med at registreringen af disse store samlinger af flygtig kunst. Dette søgen danner grundlaget for analyserne af mail art og deres plads mellem kreativ udveksling og arkivets orden.